

Præstationskultur og præstationsfrigørelse

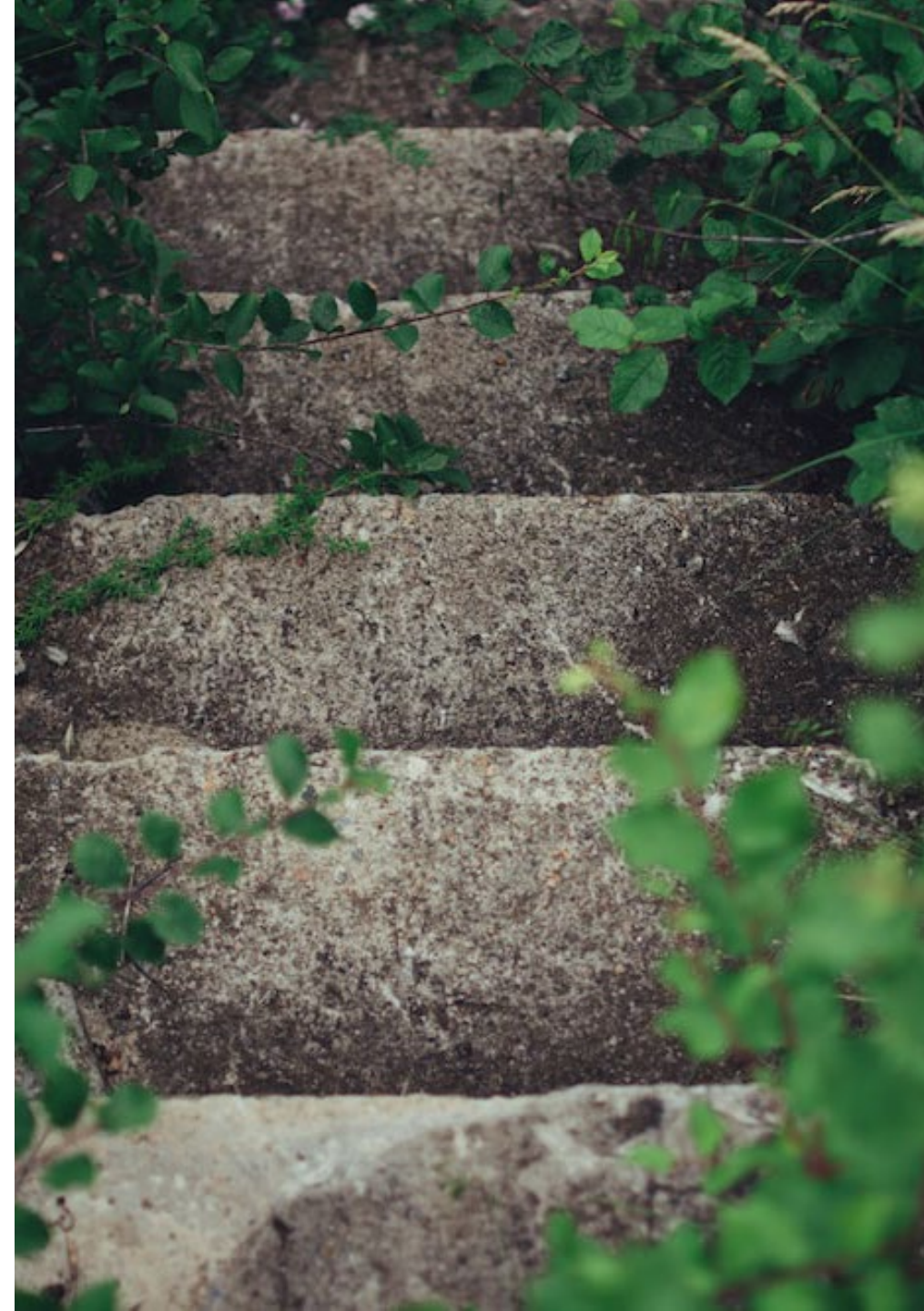
Søren Christian Krogh 30.05.2024

AALBORG
UNIVERSITET

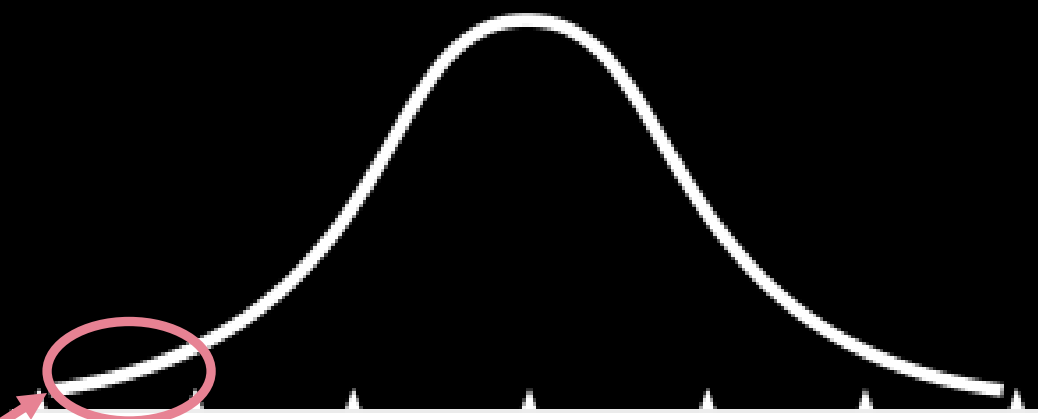
Disposition

1. Hvordan ser præstationskulturen ud blandt unge?
2. Hvad kræver præstationskulturen af unge?
3. Hvordan påvirker den unge?
4. Hvad er modsvaret til præstationskulturen – præstationsfrigørelse!

Baggrunden for min forskning

- ▶ Nye former for udsathed – stigning og demografiske ændringer i trivselsmønstre
- ▶ Udfordringer med mental sundhed synes ikke længere overvejende at være forbeholdt mere traditionelt marginaliserede og udsatte grupper.
- ▶ En stigende andel af børn fra mere ressourcestærke hjem oplever at være stressede, kede af det, sove dårligt mv. – også uden de nødvendigvis skubbes helt ud over kanten.
- ▶ Kalder på et nyt narrativ/nye forklaringer af, hvordan vi forstår unges trivsel og mentale sundhed.
- ▶ (en skræmmende udvikling på en anden måde)

NORMAL DISTRIBUTION

PARANORMAL DISTRIBUTION

Præstationskultur som en af de nye forklaringer

- Disclaimer: Præstationskultur blandt unge er én ny forklaring ift. denne udvikling.
- Det er ikke den eneste forklaring – mange faktorer spiller ind
- Alt mistrivsel og psykisk lidelse blandt unge i dag er ikke forårsaget af præstationskulturen – særligt ikke blandt de allermest udsatte gruppe af unge (opvækst i misbrug, afsavn, kriminalitet og andre mere traditionelle former for udsathed blandt unge findes stadig).
- Min påstand: vi kan ikke forstå stigningen i mistrivsel blandt unge uden af inddrage en forståelse af den præstationskultur, der er vokset frem.
- Det er med andre ord en forklaring, vi ikke kan undvære.
- Den forklaring vil jeg præsentere i dag.

Hvad er præstationskultur?

Præstationskulturen er særligt kendetegnet ved

Unge oplever en kultur, hvor (overordnet):

- ① Selvansvarliggørelsen (fra individualiseringen) bliver særdeles fremtrædende – livet bliver ens eget projekt.
- ① Der skelnes behårdt mellem vindere og tabere – og der er meget lidt plads til mellem positioner (konkurrence).
- ① Bestemte kulturelle forestillinger om, hvad 'det gode liv' indeholder fortættes omkring personlige succeser, perfektion, ufejlbarlighed og personlig udvikling → stor vennekreds, høje karakterer, fysisk attraktivitet, det rigtige tøj, dygtig til sport osv.
- ① Det hurtige tempo gør også gunstige positioner mindre stabile – dynamisk stabilisering: omvendt retning på rulletrappen
- ① Hvor "social kritik afmonteres" – udfordringer og svære ting der opstår "udefra" bliver dit eget ansvar at løse.
- ① Singularitet – det unikke og specielle værdsættes og efterstræbes
- ① Præstationer bliver også meget performative i den forstand, at ens præstationer skal kurteres (f.eks. på sociale medier), så andre anerkender én for sin singularitet, dygtighed, succes og ufejlbarlighed.

Hvad kræver præstationskulturen af unge?

Præstationskulturen afkræver i høj grad at unge:

- Forvalter deres selv efter præstationskulturens logikker – det er et projekt de selv skal lykkes med.
- Selvoptimerer og selvmonitorerer ("ej, jeg skulle have rakt hånden mere op i dag i skolen" og "hvorfor får dét her billede færre likes end dét her billede, som jeg postede tidligere?").
- Ser indad, når tingene ikke lykkes – forbedringerne skal findes hos en selv.
- Stærk forståelse af at selvet kan "perfektioneres", hvis man arbejder hårdt nok. Dog et projekt uden et klart slutmål.
- Tilgå verden på en instrumentel måde (udfoldes på næste slide)
- "Du skal arbejde sindssygt hårdt for at opnå det, som du gerne vil. Man skulle nok også arbejde hårdt før i tiden, men der gjorde man det måske ikke for sig selv, der gjorde man det mere for andre" (Dorthea).

Dette var det jeg manifisterede som gravid - på træning med han lille sovende ved siden av 🙄

Booty workout

Præstationskulturen og kolonisering

Præstationsformler

- ▶ Præstationer kommer på meget låste og entydige formler i præstationskulturen
- ▶ De unge presses ind i et yderst instrumentelt forhold til verdenen. Hvad giver point? Hvordan skal jeg være? Hvad er en gyldig præstation i en given kontekst?
- ▶ Uddannelse – fx læsehastighed, efterskoleophold og hvad skal jeg få ud af at læse Helle Helle
- ▶ Fritidslivet – fx spændende aktiviteter og den veltrænede krop
- ▶ Det sociale liv – fx Lala Berlin tørklæder og en særlig form for "likeability"
- ▶ Sociale medier – fx følgere, likes og en stor kontaktflade (teknologi som en særlig faktor)
- ▶ De unge oplever et kontinuerligt pres for hele tiden at afkode og efterleve gældende præstationsformler, netop fordi inklusion og "at kunne slå til" afhænger af dette – formler som vel og mærket også kan skifte utroligt meget løbende

Et sammenspil af præstationer og spill-over mellem kontekster

Spill-over præstationsmæssigt:

- Koloniseringen gør således, at præstationer kan opleves som værende gensidige konstituerende.
- Flere unge oplever derfor, at det bliver vigtigt at præstere et sted for at kunne præstere andre steder.
- Samtidigt bliver fejlslagende præstationer et sted og udslagsgivende andre steder.
- ”Der er ingen, der vil have en grim læge” (Torben).
- Det opleves derfor som vigtigt at være god til håndbold og være socialt vellidt/attraktiv for at præstere godt i skolen.
- Når præstationskulturen koloniserer mange områder, skal man med andre ord være ”hele pakken”.
- Klodsmajortårnet og pres

Kulturen bliver umulig at undslippe?

- Når præstationskulturen spreder sig og koloniserer alle dele af tilværelsen, opleves den som nærmest umulig at undslippe.
- Særligt når præstationer ét sted opfattes som værende afgørende for præstationer andre steder.
- Særligt svær at undslippe for nogen – styrkes eksempelvis af forventninger om succesfulde femininiteter (femininitet som perfektion og ufejlbarlighed)
- Andre positioner skærmer mod visse præstationsforventninger
- Muligheder, pres og forventninger er også meget kontekstbestemt – og klassebestemte!

Præstationskulturens skyggesider

Hvordan kobles det forrige til unges trivsel?

Opsummerende kan det siges, at præstationskulturen højner risikoen for bestemte følelser opstår. Her er, hvad de unge selv beskriver:

- Utilstrækkelighed – ikke at kunne slå til, når barren er sat så højt. Sammenhæng mellem utilstrækkelighed, tristhed og depression.
- Kritisk introspektion - ”Jeg har tendens til, at hvis noget går dårligt, så bebrejder jeg mig selv alt for meget, hvilket jeg nok burde stoppe med” (James).
- Ængstelighed – særligt ift. at blive afsløret i at være fejlbarlig samt sociale sanktioner/negativ bedømmelse.
- Stress og udbrændthed – det høje tempo og følelser af en konstant omskiftelighed. Især hvis samtlige dele af ens hverdagsliv opleves som værende præstationsbetonede.
- Søvnproblemer – især ift. tanker om, hvad man ikke lykkedes med i løbet af dagen, eller pres for at opretholde og pleje et stort netværk på sociale medier.

Præstationsfrigørelse

Hvordan modarbejdes præstationskulturen?

Præstationsfrigørelse som begreb bygger på flere pointer fra vores og andre forskning:

- Mindre fokus på at flytte den enkelte unge – flyt fællesskabet, klassen mv.
- Mindre fokus på ”åndehuller” (eller funktionel deceleration)
- Kunstig opdeling mellem undervisning/didaktik (dagligdagen) og trivselsfremme
- Spill-over effekter – det sociale som ”skjold” mod det, som kan true vores trivsel
- Teoretisk fundering men lokal forankring – ”stedet må tages i betragtning”
- Problemet er ikke præstation, men den ensidige måde præstationen måles, vejes, bedømmes og evalueres på i store dele af ungdomslivet (og samfundet mere generelt)

Væren-i-verden

- ▶ Med inspiration fra blandt andre Rosa, er præstationsfrigørelse tænkt som der, hvor verden "kalder på en"
- ▶ Vi er pludselig i samme tempo som verden (modsat rulletrappen), og det vi oplever har værdi "i sig selv"
- ▶ På det tidspunkt føler vi os hjemme i den verden, som vi er en del af – hvad end det handler om mennesker, ting, natur, en arbejdsplads eller et fag i skolen
- ▶ Tænkt på en situation, hvor I har oplevet, at verden kaldte på jer – I "besvarede" dette kald – og oplevede et samhørighedsforhold til verden

Præstationsfrigørelse

- Præstationsfrigørelse er i første omgang i tænkt forebyggende og særligt ind i en skolekontekst – udvidelse følger!
- Kernen i præstationsfrigørelse er at skabe sociale rum, hvor præstationsformlerne udvides, og der er mere plads til, at ”noget” kan kalde på én – det instrumentelle gør det modsatte
- Der er intet i vejen med, at børn og unge præsterer, bliver dygtigere og udvikler sig
- Der er tilmed noget frigørende i at bliver ”kaldt på” af et fag, en tekst, en aktivitet eller lignende og derfor fordybe sig, afsøger muligheder, eksperimentere, blive klogere på og videreudvikle på det (efterspørges også af de unge selv) – netop fordi det har en værdi i sig selv
- Præstationsfrigørende rum er med til at sætte børn og unge fri, tænke kritisk og forankre dem som en del af det sociale fællesskab: Medborgere og dannelse – ”verdensvendthed” som kontrasten til præstationskulturen

Præstationsfrigørende tiltag

- ❶ Sociale problemer kræver sociale løsninger – handler ikke om at flytte den enkelte unge, særligt ikke ift. forebyggelse.
- ❷ Det kræver at sociale rum ”tillader” det – det her skal tænkes ind i skoleklassen, i fritidslivet, i klubben, blandt vennerne, ture i naturen osv. – sociale problemer kræver sociale løsninger (husk spillover-effekter – fx ”jeg skal altid være kontaktpar handler måske mere om kulturen i klassen end om snapchat per se).
- ❸ Synlighed og forståelse af præstationsformlerne: Er jeg selv med til at skabe formler? Hvor har jeg mulig for at arbejde med at udvide præstationsformlerne?
- ❹ At skabe rum hvor unge kan tale om oplevelse af pres og stress er tit forbundet med netop rum, hvor præstationsformler kan italesættes på, ikke-bagatelliserende, ikke-problematiserende og ikke-skandaliserende måder
- ❺ Skab miljøer blandt unge, hvor der er større accept af fejl, dem der træder ved siden af og omvejene undervejs i processerne. På den knyttes fejlene knyttes mere præstationen og ikke til personen.
- ❻ Fx inddrag eleverne i planlægningen af arrangementer på skolen, innovativ seksualundervisning (normer, forventninger og gruppepåvirkning - giv dem et sprog), didaktiske tilgange hvor ”fejl er en del af læringen såsom ”productive failure”

Anders Petersen
og Søren Chr. Krogh

PRÆSTA- TIONS- KULTUR

Aarhus Universitetsforlag

Hvis man vil vide mere

Anders Petersen
og Søren Chr. Krogh
Prestasjonskultur

Tak for jeres tid

